

Replik: Vår rapport bidrar till kostnadseffektiv elmarknad

Dagens Industri den 11 april 2025

Konjunkturrådsrapporten förespråkar att elmarknaden utformas så att all elproduktion ersätts för sin el och sina övriga bidrag till kraftsystemet och dessutom betalar för störningar som de orsakar i kraftsystemet och omgivningen. Rapporten är positiv till att staten kan ge stöd till ny teknik, och ny kärnkraft. Stödet ska i så fall motsvara de läroeffekter som uppstår när kunskap och leverantörskedjor byggs upp inom Sverige, och som gynnar samhället i stort. Rådets förslag siktar till att uppnå en teknikneutral elmarknad och ställer inget enskilt energislag framför något annat. Sammantaget bidrar förslagen till en kostnadseffektiv utbyggnad av Sveriges elsystem, tvärtemot vad FHN påstår.

Konjunkturrådsrapporten uppskattar att en elektrifiering av befintlig industri och vägtransporter kan öka förbrukningen i Sverige med ungefär 50 % till drygt 190 TWh. En kostnadseffektiv expansion av elintensiv industri och storskaliga satsningar på vätgas förutsätter att det är möjligt att bygga stora mängder billig ny elproduktion. Svensk elintensiv industri har sannolikt inte råd att betala särskilt mycket mer än 50 öre/kWh för sin el. Vid väsentligt högre priser torde det bli svårt att konkurrera på världsmarknaden. Ny kärnkraft kostar 110–146 öre/kWh enligt beräkningar i regeringens proposition om finansiering av ny kärnkraft. Det blir kostsamt för skattebetalare, hushåll och flertalet företag om de ska vara med och subventionera ny kärnkraftsel. Vi är skeptiska till en sådan lösning, men FHN tycks resonera annorlunda.

FHN:s beskrivning av Konjunkturrådets analys är delvis felaktig. Rapporten beaktar systemkostnader och störningar av närboende, men finner att dessa förväntas bli jämförelsevis små. Nätkostnader och nätbegränsningar är större, och inkluderas i stor utsträckning i Konjunkturrådets beräkningar. Rådet tar även hänsyn till kannibaliseringseffekten, dvs. att vindkraft tenderar att producera mest när elpriset är lågt, och att den effekten förstärks i takt med att vindkraften byggs ut.

Likväl finner Konjunkturrådet att landbaserad vindkraft är mest kostnadseffektiv, och gör prognosen att det främst blir landbaserad vindkraft som skulle byggas på en teknikneutral och kostnadseffektiv marknad. Rådets bedömning är att Sveriges elpriser på en sådan framtida marknad blir ungefär som år 2023. Det finns dock en risk att elpriserna ökar något om rådet skulle ha underskattat vindkraftens framtida kostnader.

FHN menar att Konjunkturrådet underskattat vindkraftens störningar av närboende, och hänvisar till en beräkning av Föreningen Motvind Sverige. Baserat på forskning av Erik Lundin, gjorde Konjunkturrådet bedömningen att kostnaden för störningar av omgivningen motsvarar ungefär två öre per kWh producerad vindel. Denna kostnad motsvarar en värdeminskning på närliggande fastigheter som är något högre än vad internationell forskning på detta område vanligtvis hittar.

Likväl menar Hans Westlund och Mats Wilhelmsson på KTH att kostnaden skulle kunna vara väsentligt högre i Sverige. Om vi utgår från deras senaste skattningar över vindkraftens inverkan på

marknadsvärden av närliggande fastigheter och applicerar resultaten på data över samtliga vindkraftverk och småhus i Sverige, blir kostnaden för vindkraftens störningar ungefär 5 öre per kWh producerad vindel. Detta kan nog ses som en övre gräns.

Vi ställer oss undrande till FHN:s påstående att det redan nästa år skulle saknas planerbar effekt motsvarande 5 kärnkraftverk för att klara leveranssäkerheten, men det stämmer att risken för effektbrist är förhöjd. Vintern 2024/2025 förväntades effektbrist uppstå 1,85 timmar per år, vilket är över normen som anger 1 timme per år.

Vi håller med FHN om att Sverige är i behov av mer planerbar effekt. Det snabbaste och billigaste sättet är att bygga bioeldade gasturbiner, batterier, samt höja effekten i existerande planerbara elproduktion. Dessutom skulle mer flexibel elförbrukning underlätta. Detta kan marknaden huvudsakligen lösa på egen hand. Det senaste året har det bland annat skett stora investeringar i batterikapacitet. Marknaden ser även till att vindkraften som ökar behovet av flexibilitet får ta kostnaden för detta genom att kannibalisering driver upp elpriset när vindkraften producerar lite, och omvänt.

Pär Holmberg

Chloé le Coq

Erik Lundin

Thomas Tangerås